

Brüssel, 6. märts 2026
(OR. en)

7112/26

JEUN 38
SOC 140
POLGEN 58
EDUC 76
EMPL 57
GENDER 20
AG 43
ENV 205
ECOFIN 300
COMPET 291
FREMP 92

SAATEMÄRKUSED

Saatja: Euroopa Komisjoni peasekretär, allkirjastanud Martine DEPREZ, direktor

Kättesaamise
kuupäev: 5. märts 2026

Saaja: Thérèse BLANCHET, Euroopa Liidu Nõukogu peasekretär

Komisjoni dok nr: COM(2026) 110 final

Teema: KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE, EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE KOMITEELE
Põlvkondadevahelise õigluse strateegia

Käesolevaga edastatakse delegatsioonidele dokument COM(2026) 110 final.

Lisatud: COM(2026) 110 final

Brüssel, 5.3.2026
COM(2026) 110 final

**KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE, EUROOPA
MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE KOMITEELE**

Põlvkondadevahelise õigluse strateegia

{SWD(2026) 80 final}

1. Sissejuhatus

Põlvkondadevahelise õigluse strateegias väljendab Euroopa Komisjon oma eesmärgi tagada, et tänased valikud aitaksid luua võimalusi tulevikuks ning et nii kasu kui ka vastutus jaguneksid vanuserühmade vahel õiglaselt. Strateegia eesmärk on edendada poliitilisi lähenemisviise, milles on ühendatud majanduslik jõukus ja heaolu, keskkonnavaline vastutus, sotsiaalne ja territoriaalne ühtekuuluvus, riikide rahanduse jätkusuutlikkus ja demokraatias osalemine. Lisaks soovitakse sellega muuta kuuldamaks noorte kui ELi tuleviku hääli ja tagada põlvkondadevaheline solidaarsus.

EL on võrdsete võimaluste poolest üks maailma arenenumaid piirkondi, seda tänu konkurentsivõimelisele turumajandusele, tugevatele sotsiaalsetele mudelitele ning kvaliteetsetele ja kaasavatele avalikele teenustele. Maailmas, mida iseloomustavad kasvav ebastabiilsus ja aina kiiremad üleilmsed muutused ning kus pikaajalised demograafilised, tehnoloogilised, majanduslikud, sotsiaalsed, kliima- ja keskkonnavalased suundumused kujundavad ümber võimaluste loomise ja jagamise viise, on oluline pöörata taas rohkem tähelepanu põlvkondadevahelisele õiglusele. See aitab tagada, et noortel, kes on tulevase Euroopa alustala, on edaspidi veelgi rohkem võimalusi ning et EL suudab pakkuda oma inimestele kestlikku ja kaasavat heaolu.

See strateegia on usaldusel ja koostööl rajanev projekt, mis töötati välja ühise kavandamise protsessis¹, mille käigus toimus Euroopa kodanike paneelarutelu põlvkondadevahelise õigluse teemal². Strateegias kajastuvad kogu Euroopa kodanike, sidusrühmade ja kogukondade ideed ja soovitusel. Igas vanuses, erineva taustaga ja eri piirkondades elavad inimesed tegid koostööd, et uurida, kuidas parema tuleviku nimel valmistada ELi ette edukamalt toime tulema kasvavate ja omavahel seotud väljakutsetega.

ÜRO 2024. aasta tulevikuteemalisel tippkohtumisel kiitsid EL ja selle liikmesriigid heaks tulevikupakti ja deklaratsiooni tulevaste põlvkondade kohta³. Rohkem kui kolmandik ELi liikmesriikidest nimetab tulevase põlvkondi oma põhiseaduses ja/või on loonud spetsiaalsed institutsioonilised raamistikud, milles rõhutatakse, kui oluline on tagada tulevaste põlvkondade võimalused. See on tihedalt seotud kestliku arengu tegevuskava 2030 ja kestliku arengu eesmärkide elluviimisega – need kujutavad endast üleilmset ühist tegevuskava, mille eesmärk on tagada inimestele ja planeedile rahu ja heaolu nii praegu kui ka tulevikus.

Põlvkondadevahelise õigluse strateegiaga aitab komisjon ellu viia ELi kindlat otsust seda üleilmset tegevuskava järgida, juhindudes arusaamast, et rahu, inimõiguste ja planeedi kaitsmine ning samal ajal tulevaste põlvkondade heaolu suurendamine ja solidaarsuse edendamine praeguste põlvkondade vahel on osa Euroopa identiteedist, väärtustest ja pikaajalistest strateegilistest huvidest⁴.

Strateegia põhineb pikaajalisel vastutusel, põlvkondadevahelisel solidaarsusel ja territoriaalsel võrdsusel ning selle eesmärk on aidata taastada ka usaldus avalike institutsioonide vastu,

¹ Strateegia väljatöötamise abimaterjalid.

² Euroopa kodanike paneelarutelu põlvkondadevahelise õigluse teemal.

³ Deklaratsioon tulevaste põlvkondade kohta – ÜRO.

⁴ Euroopa Liidu lepingu artikli 3 lõikes 3 on sätestatud, et liit edendab põlvkondade solidaarsust, ning põhiõiguste hartas rõhutatakse, et põhiõigustega kaasneb vastutus tulevaste põlvkondade ees. Muud olulised algatused, milles tõstetakse esile liidu keskendumist põlvkondadevahelisele sidususele, on eelkõige näiteks aktiivsena vananemise Euroopa aasta 2012 ja Euroopa noorteaasta 2022. 2023. aasta teatistes demograafiliste muutuste kohta on põlvkondadevaheline õiglus poliitika keskne teema ja 2025. aasta aruandes tulevikusuundade strateegilise analüüsi kohta on seda nimetatud ühena kaheksast peamisest prioriteedist.

kujundada kestlikku ja õiglast tulevikku ning tagada, et tänased edusammud loovad tugeva alusmüüri tulevikuks.

2. Muutuv võimaluste horisont

Põlvkondadevahelist tasakaalu mõjutavad megatrendid

Noored eurooplased saavad täisealiseks kiirete muutuste ajal ja seisavad seejuures silmitsi fundamentaalsete probleemidega. Demograafilised muutused ja ränne, rohe- ja digiüleminek ning muutuv geopoliitiline keskkond on kujundamas ümber viise, kuidas põlvkondade vahel võimalusi luuakse ja jagatakse, sealhulgas hariduse, tööhõive ja eluaseme valdkonnas⁵. Need muutused mõjutavad inimesi kõigis eluetappides ja loovad ühise vastutuse piirid, pakkudes erakordse võimaluse uuendada ELi sotsiaalset, majanduslikku ja demokraatlikku mudelit viisil, mis toob kasu nii praegustele kui ka tulevastele põlvkondadele⁶.

Põlvkondadevahelisest vaatepunktist ei ole põhiküsimus mitte muutus ise, vaid see, kas täna tehtavad valikud parandavad inimeste võimalusi elus hästi toime tulla ning suurendavad või piiravad tulevaste põlvkondade võimalusi. Pikem eluiga, tehnoloogia areng ning üleminek kliimanetraalsele ja kestliku ressursikasutusega majandusele võivad suurendada inimeste jõukust ja heaolu kogu elu jooksul. Selle saavutamiseks on vaja õigusaktides sätestatud pikaajalist visiooni, varajasi investeeringuid, toetust inimeste aktiivseks osalemiseks kogu tööelu jooksul ning püsivat õiglust põlvkondade vahel.

Demograafiline üleminek kujundab ühiskondi ümber, mõjutades nooremate põlvkondade juurdepääsu eluasemele, tööle ja sissetulekule, samuti pikaajalist hooldust ja tervishoidu. Samal ajal võivad aktiivsena vananemine, põlvkondadevaheline teadmussiire ning laiem osalemine majanduses ja ühiskonnaelus aidata inimestel elada kauem ja tervemana. Tänu investeeringutele elukestvasse õppesse, paindlikku töösse ja eakatesõbralikesse kogukondadesse võivad demograafilised muutused kätkeada endas võimalust kõigile põlvkondadele.

Teine selge näide on **kliima ja loodus**. Otsustav tegutsemine kliima- ja keskkonnakaitse valdkonnas hoiab ära palju suuremad kulud noorematele ja tulevastele põlvkondadele ning on investeering nende põlvkondade tervisesse, julgeolekusse ja elutingimustesse, tuues samal ajal käegakatsutavat kasu igas vanuses inimestele puhtama keskkonna, parema rahvatervise, energiapuhtuse, veega kindlustatuse ja kerksemate kogukondade näol. Tegevusetu seevastu mõjutaks märkimisväärselt tulevaste põlvkondade heaolu. Kaasavalt juhitud roheüleminek aitab luua kvaliteetseid töökohti, parandada elutingimusi ja taskukohasust ning suurendada ELi kerkust ja energiapuhtust.

Digiüleminek, tehisintellekt ja kosmosepõhine tehnoloogia kujundavad ümber haridust, tööd, elustiili ja demokraatias osalemist kõigis vanuserühmades. Kuigi need üleminekud nõuavad kohanemist, avardavad need ka võimalusi. Elukestva õppega, täiendus- ja ümberõppega ning inimkeskse innovatsiooniga saab tagada, et tehnoloogia areng toob kasu kõigile põlvkondadele ja annab noortele võimaluse muutuval tööturul hästi toime tulla ning toetab osalemist ja iseseisvust inimeste pikenenud eluea jooksul. **Töö muutuv olemus** kujundab ümber tööhõivet, karjäärimudeleid ja organisatsioonilisi struktuure ning võib ilma läbimõeldud lähenemisviisita süvendada ebavõrdsust, mistõttu võib noorte tööelu olla vähem lineaarne ja ebakindlam.

⁵ Euroopa Komisjon on [megatrende käsitlevas ülevaates](#) teinud kindlaks 14 ELi tuleviku jaoks olulist megatrendi ja jälgib neid.

⁶ [Euroopa strateegia ja poliitilise analüüsi süsteemi \(ESPAS\) 2025. aasta tulevikusuundi käsitlevas dokumendis](#) põlvkondadevahelise õigluse kohta antakse selge ülevaade põlvkondadevahelise õiglusega seotud megatrendide probleemidest ja võimalustest.

Nende muutuste kontekstis on investeringute, riigi rahanduse, maksusüsteemide, pensionisüsteemide ja reguleerimise valdkonnas täna tehtud valikud, mis mõjutavad eluaset, haridust, tervishoidu, lapsehoidu ja pikaajalist hooldust, tööd ja jõukuse jaotumist, määrava tähtsusega selles, kas tulevastele põlvkondadele pärandatakse järjest piiratumad võimalused või suurem tegutsemissootlikkus⁷.

Põlvkondadevaheline lähenemisviis nõuab seega otsusekindlust, mis põhineb jagatud vastutusel ja solidaarsusel, et kõik põlvkonnad, eelkõige noored, ei oleks mitte ainult tulevikus ette valmistatud, vaid neil oleksid vahendid ja võimalused seda kujundada, tuginedes kõigi põlvkondade kogemustele, panusele ja solidaarsusele.

Inimeste eri eluetappides nende võimalused ja riskid muutuvad ning sellest tulenevalt tekivad põlvkondade vahel olulised lõhed juurdepääsul haridusele, turvalisele keskkonnale, stabiilsele tööle, eluasemele, hooldusele, jõukusele ja pikaajalisele kindlustatusele. Nende lõhede ületamiseks on vaja ühendavat lähenemisviisi, mis koondab eri põlvkonnad ühiste tulevikueesmärkide ümber.

Lastel ja noortel on tänapäeval üha paremad õppimis-, reisimis- ja vabatahtliku tegevuse võimalused ning neil on lihtsam oma hääl kuuldavaks teha⁸. Nad on kõigi aegade harituim ja digitargem põlvkond, kes on tehnoloogilise innovatsiooni esirinnas⁹ ja kelle oodatav eluiga on 2024. aasta hinnangu kohaselt 81,7 aastat. Siiski puutuvad noored tänapäeval rohkem kokku ka tööturu häirete ja uute ebakindluse vormidega, mis on seotud kiirete tehnoloogiliste muutuste ja mittestandardsete töövormide laiema levikuga. Hoolimata oma üldisest kõrge haridustasemest omandavad paljud neist hariduse, mis ei ole alati kooskõlas muutuvate oskuste vajaduste ja uute sektoritega. Paljude noorte põhioskuste tase on järsult langenud. See võib raskendada üleminekut haridussüsteemist stabiilsele töökohale, muuta karjääri tööelu alguses katkendlikuks ja suurendada töökohtade ebastabiilsuse ohtu. Need majanduslikud raskused põimuvad laiemate sotsiaalsete ja psühholoogiliste probleemidega, sealhulgas noorte stressi, ärevuse ja üksinduse kõrge tasemega, mis kajastab ebakindlust, rahamuresid ja enda sagedasemat teistega võrdlemist digikeskkonnas. Samuti on keeruline leida taskukohast eluaset, mistõttu on noortel raskem koduomanikuks saada ja vanematekodust lahkuda ning nende iseseisvus lükkub edasi.

Ka vanemate inimeste võimaluste horisont on muutumas – nende eluiga on pikem ja nad elavad tervemana, kuid hilisemas eluetapis on neil ka suurem pikaajalise hoolduse vajadus ja vaesusrisk. Nende võimalused jääda aktiivseks ja kindlustatuks ning teistega suhelda on väga erinevad. Eelkõige naiste puhul toob elu jooksul tekkinud ebavõrdsus kaasa suurema vaesuse ja rahalise ebakindluse riski. Paljud eakad soovivad jätkuvalt ühiskonnas ja tööturul oma panuse anda, kuid neid takistab kiire digiüleminek,¹⁰ millest tulenevalt võivad väiksemate digioskustega inimesed kõrvale jääda¹¹. Väga levinud on vanussurve – 52 % ELi kodanikest peab vanust töökohale kandideerijate jaoks kõige ebasoodsamaks asjaoluks, sest eakamaid töötajaid peetakse sageli vähem kohanemisvõimeliseks ja digitaalselt vähem pädevaks¹².

⁷ 2025. aasta aruandes tulevikusuundade strateegilise analüüsi kohta on esitatud kaheksa peamist valdkonda, kus EL saab tegutseda, et muuta Euroopa konkreetset probleemi võimalusteks.

⁸ Aruanne ELi noortestrategia (2022–2024) rakendamise kohta, Euroopa Liidu Väljaannete Talitus.

⁹ Eurostati andmetel olid 2025. aastal vähemalt elementaarsed digioskused vähemalt 75 %-l 16–29-aastastest noortest.

¹⁰ Skills for the digital age - Statistics Explained - Eurostat.

¹¹ Digital skills in 2023: impact of education and age.

¹² Eurobaromeetri uuring diskrimineerimise kohta Euroopa Liidus (detsember 2023).

Põhiteenuste ja taristu, sealhulgas lairibaühenduse puudumine mõjutab eelkõige mõningaid maapiirkondi, kus inimeste keskmine vanus on kõrgem.

Vanemas eas sõltub majanduslik kindlustatus ka sellest, kuivõrd piisavad ja jätkusuutlikud on pensionisüsteemid, millel on keskne roll põlvkondadevahelise õigluse kujundamisel, sest need tasakaalustavad eakate sissetulekukindluse riigi rahanduse pikaajalise vastupidavusega. Lisaks mõjutavad vanemas eas iseseisvust, üksindustunnet, tervisenäitajaid ja elukvaliteeti territoriaalsed erinevused tervishoius, pikaajalises hoolduses ning juurdepääsus korrapärase füüsilise tegevuse ja liikuvuse võimalustele¹³. Tulevased eakad elavad kauem, mistõttu on vaja kodus osutatavaid teenuseid ja kohandusi, et nad saaksid oma kodus edasi elada. Üldist heaolu ja kognitiivseid funktsioone aitab parandada kehaline aktiivsus, olenemata vanusest.

Võimaluste ebavõrdsuse ja diskrimineerimise puhul on jätkuvalt üks peamisi tegureid sugu. 2023. aastal teenisid naised ELis tunnis keskmiselt 12 % vähem kui mehed ja 2024. aastal oli nende tööhõive määr 70,8 %, samas kui meeste puhul oli see 80,8 %¹⁴. Naistel lasub ka peamine hoolduskohustuste koorem. Paljud naised kogevad diskrimineerimist ja seksuaalset ahistamist, kusjuures iga kolmas kogeb füüsilist või seksuaalset vägivalda, sealhulgas töö. Aja jooksul tööhõive, palga ja hoolduskohustuste ebavõrdsus suureneb, mistõttu kasvab vanemas eas sooline lõhe sissetulekukindluses, pensionides ja majanduslikus sõltumatuses.

Ebasoodsas olukorras olevatel rühmadel on lisaks muid raskusi, mille kõrvaldamiseks on vaja valdkonnaülest lähenemisviisi. Keskmiselt rohkem kui neljandikku turupõhiste sissetulekute ebavõrdsusest Euroopas võib seostada päritud teguritega, nagu vanemate sotsiaal-majanduslik seisund¹⁵ või geograafiline asukoht. Puuetega noortel on sageli raskusi täiskasvanuks saamisel, sest võimalused hariduse omandamiselt tööle siirduda on kehvad. Lapsed on endiselt suuremas vaesuse ohus kui elanikkond üldiselt. Juurdepääsu kvaliteetsele koolitusele, eluasemele, transpordile ja ühendatusele piiravad territoriaalsed erinevused, eelkõige maa- ja äärepoolsetes piirkondades. See suurendab ajude äravoolu ning mittetöötavate ja mitteõppivate noorte (NEET-noored) osakaalu.

Hariduse ja koolituse, tööhõive, vaesuse, kõrgete eluasemekulude ja teenustele juurdepääsuga seotud **struktuursed tõkked** kuhjuvad ja kanduvad sageli põlvest põlve edasi ning neid tunnevad eriti inimesed, kes kogevad diskrimineerimist, sealhulgas rändetaustaga inimesed, romad ja LGBTIQ+-inimesed.

Kõiki vanuserühmi hõlmav lähenemisviis ulatub praegustest põlvkondadest kaugemale. Uurides pikaajalisi demograafilisi, tehnoloogilisi, keskkonna-, kliima- ja sotsiaal-majanduslikke suundumusi, saame prognoosida **tulevaste põlvkondade** ees seisvaid võimalusi ja riske. Kuigi nad ei saa praegu hääletada ega enda eest rääkida, kujundavad tänased valikud nende võimaluste väljavaateid. Põlvkondadevahelise õigluse saavutamiseks tuleb seega kõrvaldada praegused lõhed ning kujundada samal ajal tulevikku, kus praegu veel sündimata inimestel on head edenemisvõimalused.

¹³ Disability statistics – elderly needs for help or assistance.

¹⁴ The gender pay gap situation in the EU - Euroopa Komisjon; Employment gaps for women & people with disabilities - Eurostat.

¹⁵ OECD (2025), *To Have and Have Not – How to Bridge the Gap in Opportunities*, OECD Publishing, Pariis, <https://doi.org/10.1787/dec143ad>.

3. Mis juhtub, kui me midagi ette ei võta? Tegevusetuse hind

Põlvkondadevaheline õiglus on ELi jaoks strateegiline valik. Valimistsükliks on sageli lühikesed, mistõttu kalduetakse eelistama lühiajalist perspektiivi. Kui poliitikas ei võeta piisavalt arvesse selle mõju eri põlvkondadele, tekitab see majandusele, keskkonnale, ühiskonnale ja demokraatialle järk-järgult üha suuremaid kulusid. Ainuüksi kliimamuutuste puhul läheks tegevusetus ELile sajandi lõpuks maksma ELi SKP vähenemise 7 % kuni kahekohalise protsendi võrra¹⁶. Kliimaga seotud majanduslik kahju kasvab veelgi kiiremini¹⁷.

Kui võimalused jagunevad põlvkondade, territooriumide ja sotsiaalsete rühmade vahel ebaühtlaselt, tekib majandusliku kasu üha suurema koondumise risk. Sotsiaalne liikuvus võib väheneda, ebavõrdsus suurened ja nõrgeneda usk õiglastesse võimalustesse elus. Vähem kui pooled eurooplased leiavad, et neil on võrdsed võimalused elus edasi liikuda, ja ainult 38 % tunneb, et enamik tulemusi nende elus on saavutatud õiglaselt, mis näitab üha kasvavat arusaama, et elu ei ole õiglane¹⁸. See arusaam näitab selgelt, et tekkiva ebavõrdsusega, mis põhjustab ebasoodsa majandusliku olukorra ülekandumist ühelt põlvkonnalt teisele, on oluline tegeleda enne, kui see muutub struktuurseks.

Tegevusetus võib mõjutada ka demokraatia vastupanuvõimet. Kui inimesed tajuvad, et poliitikaga ei reageerita piisavalt põlvkondade vahetumisele, võib väheneda nende usaldus institutsioonide vastu. Seni kuni usaldus ELi vastu on suhteliselt suur, on väga oluline sellele usaldusele tuginedes tugevdada kodanike kaasatust ja demokraatia vastupanuvõimet. Sotsiaalne eraldatus võib olla seotud kodanikuosaluse, valimisaktiivsuse ja üldise poliitilise kaasatuse vähenemisega¹⁹. Desinformatsioon võib vähendada usaldust institutsioonide ja meedia vastu, seada ohtu valimised ja pärssida kodanike võimet teha teadlikke otsuseid²⁰. See muudab ühiskonna vapustustele vastuvõtlikumaks, sõltuvamaks reaktiivsetest meetmetest ja vähem võimeliseks enesekindlalt tulevikku investeerima.

Põlvkondadevahelise õiglusega seotud tegevusetuse hind ei ole seega üksnes majanduslik, vaid mõjutab ka demokraatiat, ühiskonda ja keskkonda. Kui tegeleme praeguste probleemidega eluasemete, oskuste, tööturule juurdepääsu, riigi rahanduse, loodusvarade, kliima, hooldus- ja sotsiaalhoolekandesüsteemide ning teenuste kättesaadavuse valdkonnas, annab see sisuka võimaluse võimestada nooremaid põlvkondi ning samal ajal taaskinnitada solidaarsust ja õiglust kõigis vanuserühmades. Põlvkondadevaheline õiglus ei ole seega lisaeesmärk, vaid stabiilsuse, legitiimsuse ning kestliku ja puhta kasvu eeldus eelseisvateks aastakümneteks.

4. Uute õigluse aluste rajamine: uus põlvkondadevaheline kokkulepe

Põlvkondadevahelise õigluse saavutamiseks tuleb kindlustada põlvkondadevahelise solidaarsuse aluseid. Selles strateegias esitatakse uus põlvkondadevaheline kokkulepe, mis

¹⁶ 2040. aasta kliimaeesmärgi mõjuhinnaang, SWD(2024) 63 final, osa 2/5, 7. lisa, 3. jagu.

¹⁷ [Economic losses from weather- and climate-related extremes in Europe | Indicators | Euroopa Keskkonnaamet \(EEA\)](#). Viimase 45 aasta jooksul tekkinud 822 miljardi euro suurusest kliimaga seotud majanduslikust kahjust 25 % on tekkinud vaid viimase nelja aasta jooksul.

¹⁸ [Fairness, Inequality and Inter-Generational Mobility – veebruar 2023 – Eurobaromeetri uuring](#).

¹⁹ [Loneliness risk factors and consequences](#), Teadusuuringute Ühiskeskus: ELi teaduskeskus.

²⁰ [Desinformatsioonivastane tegevusjuhend | Euroopa Komisjon](#). 63 % noorematest eurooplastest puutub valeuudistega kokku rohkem kui kord nädalas ning 51 % eurooplastest arvab, et on internetis desinformatsiooniga kokku puutunud.

põhineb Euroopa kodanike paneelarutelu soovitustel ning milles väljendatakse vajadust laiendada aja jooksul võimalusi, tegeleda piirkondade ebavõrdsuse probleemiga ja tagada, et otsuseid tehakse pikemat perspektiivi silmas pidades. **Strateegiaga luuakse ühine raamistik tulevikusuundade, õigluse ja vastutuse sidumiseks**, et tänased valikud suurendaksid nii praeguste kui ka tulevaste põlvkondade võimalusi ning **tugevdaksid ELi sotsiaalsed struktuuri**, tuues põlvkonnad kokku ühiste eesmärkide, jagatud vastutuse ja ühise tulevikku investeerimise nimel.

Uus põlvkondadevaheline kokkulepe põhineb kolmel mõõtmel: 1) *õiglane poliitikakujundamine*, mis hõlmab mõtlemist pikas perspektiivis ja noorte vaatenurka; 2) *õiglased võimalused*, mis ühendavad põlvkondi ühiste eesmärkide nimel, et luua paremat tulevikku, ja 3) *õiglased kohad*, kus edendatakse põlvkondadevahelist õiglust eri territooriumidel.

4.1. **Õiglane poliitikakujundamine, mis hõlmab mõtlemist pikas perspektiivis ja noorte vaatenurka**

Õiglane poliitikakujundamine eeldab, et lisaks lühiajalistele eesmärkidele võetakse süstemaatiliselt arvesse ka otsuste pikaajalist mõju. Seaduste, eelarvete ja reformidega kujundatakse võimalusi pikemaks ajaks ning praegu tehtud valikud võivad tuua tulevastele põlvkondadele püsivat kasu või püsivaid kulusid. Pikemaajalisem ja süsteemne vaade aitab tagada, et lühiajalised lahendused ei tekita edaspidiseks välditavaid riske ega välditavat koormust.

Selleks on vaja ennetavamaid ja tõenduspõhisemaid juhtimisviise. Parema õigusloome tegevuskava kaudu on EL juba hea valitsemistava ja ennetava otsustusprotsessi juurutamisel esirinnas²¹. Tema kasutuses on mitu vahendit, nagu tulevikusuundade strateegiline analüüs, mõjuhindangud ja avalikud konsultatsioonid, et kaaluda tõendite põhjal kompromisse, teha varakult kindlaks riskid ja anda teavet poliitiliste valikute tegemiseks. Sellised lähenemisviisid aitavad võtta kerksemaid ja usaldusväärsemaid meetmeid kõigis sektorites.

Õiglane poliitikakujundamine sõltub ka selle tagamisest, et pikaajalise mõjuga otsustest kõige enam mõjutatud isikutel oleks võimalik aruteludes oma seisukohti väljendada. Selleks tuleb noortele luua sisulised ja proportsionaalsed võimalused osaleda poliitilistes aruteludes, mis kujundavad nende tulevikku.

Tänastel otsustel on sageli märkimisväärne mõju tulevastele põlvkondadele, olgu see siis majanduslik, sotsiaalne või keskkonnaalane. Allpool esitatud meetmetega tagatakse täiendavalt, et pikaajalised kaalutlused lõimitakse sidusalt poliitikakujundamisse.

Õiglase poliitikakujundamise toetamiseks teeb komisjon järgmist.

1. **Toetab tulevikupädevuse suurendamist ELi liikmesriikide haldusasutustes**, avaldades mitmekeelse tulevikku suunatud poliitikakujundamise paketi.
2. **Tugevdab tulevikusuundade strateegilise analüüsi kasutamist poliitikakujundamises**, näiteks toetades vahendit *Futures Balance Tool* – tulevikku suunatud poliitikaanalüüsiks kasutatavat tehisintellektipõhist vahendit, mida arendatakse partnerluses ÜRO koostööplatvormiga Beyond Lab.

²¹ OECD (2025), *Better Regulation Practices across the European Union 2025*, OECD Publishing, Pariis, <https://doi.org/10.1787/6f007516>.

3. **Jätkab noortekontrolli, sealhulgas noorte poliitikadialoogi süstemaatilist kohaldamist** komisjoni tööprogrammi peamiste algatuste suhtes, et uurida uute poliitikameetmete võimalikku mõju noortele.
4. **Teeb teaduse ja uute tehnoloogiate eetika Euroopa töörühmale ülesandeks** esitada analüüse ja soovitusi õiglase digituleviku, tehisintellekti ja digitaalsete avalike hüvede kohta.
5. **Avaldab 2028. aasta alguses põlvkondadevahelise õigluse strateegia eduaruande**, et anda teavet ELi panuse kohta ÜRO tulevaste põlvkondade deklaratsiooni järelmeetmetesse.
6. **Avaldab pikaajalise tegevuskava**, mille eesmärk on kaardistada vanusepõhised poliitikaküsimused kõigi vanuserühmade puhul, et selgitada välja strateegilised võimalused, kuidas inimesed saavad aktiivselt kujundada oma elu nii, et see oleks pikem, tervislikum ja rahaliselt kindlustatud.

Innustavad tavad ELi liikmesriikides

- Näiteid pikas perspektiivis mõtlemise institutsionaliseerimisest eri vormides võib leida paljudes ELi liikmesriikides: Soomes (*tulevikukomitee*),²² Hispaanias (*riiklik tulevikuusuundade analüüsi ja strateegiabüroo*)²³ ja Maltal (komisjon *Guardian of Future Generations*)²⁴.
- Paljudes ELi liikmesriikides tehakse spetsiaalseid regulatiivse mõju hindamisi seoses noortega ja/või tulevaste põlvkondadega: Austrias (*Wirkungsorientierte Folgenabschätzung*), Belgia/Flandria (*JoKER*), Soomes (*Lapsivaikutusten arviointi*), Prantsusmaal (*Clause d'impact jeunesse*), Saksamaal (*Jugend-Check*), Itaalias (*Valutazione di Impatto Generazionale*), Madalmaades (*Generatietoets*) ja Rootsis (*Barnkonsekvensanalys*).

4.2. Õiglased võimalused – põlvkondade ühendamine ühiste eesmärkide nimel, et luua paremat tulevikku

Õiglase võimaluste eeldus on see, et lapsed ja noored saaksid rajada oma elu tugevale alusele. Lapseea tingimused kujundavad tugevalt inimeste hilisemat elukäiku ning ebasoodsad asjaolud, millega varakult ei tegeleta, kipuvad aja jooksul kuhjuma. Põlvkondadevahelises lähenemisviisis seatakse seetõttu prioriteediks varajane ennetamine, sihipärane toetus ja hästi juhitud üleminek täiskasvanuella ning tunnistatakse, et õiglasi võimalusi luuakse kogu elu jooksul.

Põlvkondadevahelise õigluse tagamiseks on oluline rakendada poliitikat, mis keskendub lastele ja noortele, eelkõige neile, kellel on ebasoodne taust ja/või kes puutuvad kokku diskrimineerimisega. See hõlmab püsivaid investeeringuid laste koolieelsesesse arengusse, haridusse, koolitusse ja oskustesse, kultuuri kättesaadavusse, osalemisse ja taristusse, vaba aja veetmisse ning tervishoiuteenuste, eluaseme, transpordi ja muude oluliste teenuste kättesaadavusse, samuti sihipärast toetust olulistes elu üleminekuetappides, nagu kooli lõpetamine, tööturule sisenemine ja iseseisva leibkonna moodustamine. Samuti tuleb selleks edendada finantskirjaoskust, mis on oluline, et anda noortele võimalus kindlustada oma rahaline sõltumatus ja finantsalane kaasatus²⁵. Need meetmed riskide varajaseks maandamiseks ja abivajavate laste toetamiseks²⁶ aitavad ära hoida ebavõrdsuse süvenemist ja vähendada pikas perspektiivis survet sotsiaalsüsteemidele. Selleks et need meetmed oleksid

²² Soome *tulevikukomitee* on alaline parlamendiorgan, mis hoolitseb selle eest, et riigivalitsemises võetaks arvesse tulevikuusuundade analüüsi.

²³ Hispaania riiklik tulevikuusuundade analüüsi ja strateegiabüroo koordineerib tegevuskava „Hispaania 2050“, sidudes tulevikuusuundade strateegilise analüüsi riigivalitsemisega, et viia praegune poliitika kooskõlla põlvkondadevahelise õigluse pikaajaliste eesmärkidega.

²⁴ *Guardian of Future Generations* on Malta kõrgetasemeline komisjon, mis kontrollib valitsussektoreid tagamaks, et kestliku arengu poliitika ei kahjustaks tulevaste kodanike huve.

²⁵ Finantskirjaoskuse edendamise meetmed on esitatud Euroopa Komisjoni 2025. aasta *teatistes ELi finantskirjaoskuse strateegia kohta* (COM(2025) 681 final).

²⁶ Kooskõlas Euroopa lastegarantii põhimõtetega, *Euroopa lastegarantii – tööhõive, sotsiaalküsimused ja sotsiaalne kaasatus*.

tõhusad, ei tohiks neis keskenduda üksnes inimeste vanusele, vaid võtta arvesse haavatavate ja ebasoodsas olukorras olevate rühmade erivajadusi.

Põlvkondadevaheline õiglus saab eksisteerida ainult siis, kui ühiskonna loodud rikkus jaotub õiglaselt. Jõukuse ebavõrdne jaotumine ning erinevused jõukuse ja pärandi maksustamises meie ühiskondades kujundavad seda, kuidas riskid ja võimalused põlvkondade vahel üle kanduvad. Selleks et peatada ebasoodsate asjaolude edasikandumine ühelt põlvkonnalt teisele, on äärmiselt oluline kõrvaldada nooremaid rühmi ebaproportsionaalselt mõjutavad struktuursed tõkked ning samal ajal tagada, et eakad on jätkuvalt kindlustatud, kaasatud ja võimelised andma oma panust. Seda, kas noored saavad ühiskonda täielikult panustada ja enesekindlalt tulevikku planeerida, kujundavad eluaseme taskukohasus, juurdepääs haridusele ja koolitusele, stabiilsed ja tasuvad töövõimalused, kvaliteetsed tervishoiuteenused, sealhulgas vaimse tervise teenused, ning töö, õppimise, era- ja pereelu ühitamise võimalused. Suurel määral loovad need ka võimalusi mitut põlvkonda kaasavate naabruskondade tekkeks ning eri põlvkondade kaasatuseks ja dialoogiks.

Kõnealuste põhimõtete elluviimiseks on vaja sihipäraseid ja tõenditel põhinevaid meetmeid. Seepärast tugevdatakse käesolevas strateegias põlvkondadevahelise õigluse analüütilist alust ja luuakse spetsiaalne *põlvkondadevahelise õigluse indeks*. Selle eesmärk on kajastada võimaluste ebavõrdsust praeguste põlvkondade puhul ja aja jooksul, jälgides parameetreid, mis on tihedalt seotud põlvkondadevahelise õiglusega. Strateegiaga suurendatakse ka kodanike kaasatust – ühendatakse põlvkondi ühiste eesmärkide nimel, tugevdatakse põlvkondadevahelist dialoogi ja koostööd, võimendatakse laste ja noorte häält ning võideldakse vanuselise diskrimineerimise vastu, jagades liikmesriikide vahel parimaid tavasid.

Õigluste võimaluste toetamiseks teeb komisjon järgmist.

1. **Loob põlvkondadevahelise õigluse indeksi**, mille abil teha kindlaks võimalused ja lüngad, pakkuda teavet poliitiliste otsuste tegemiseks ja edendada põlvkondadevahelist õiglust.
2. **Toetab vanuselise võrdõiguslikkuse parimate tavade kogumiku koostamist** mittediskrimineerimise, võrdõiguslikkuse ja mitmekesisuse ELi kõrgetasemelise töörühma poolt; kogumik lähtub eelseisvast uuringust vanuselise diskrimineerimise kohta ELis ja selles antakse ülevaade vanuselist võrdõiguslikkust käsitlevatest riiklikest tegevuskavadest või meetmetest.
3. **Soodustab** põlvkondadevahelist õiglust edendavat **teaduskoostööd** programmi „Euroopa horisont“ raames.
4. **Korraldab demograafiafoorumi**, kus saab vahetada teavet ja üksteiselt õppida demograafiliste muutustega tegelemise kohta.
5. **Suurendab kodanike, eelkõige noorte kaasatust**, toetades osalus- ja konsultatsiooniprotsesse, sealhulgas:
 - a. edendades põlvkondadevahelisi dialooge, kaasavat eelarvestamist, osaluspõhist prognoosimist, kodanike paneelarutelusid ja uuenduslikke veebipõhiseid kodanikutehnoloogia vahendeid;
 - b. korraldades 2026. aasta Euroopa noortenädala, mis on pühendatud solidaarsusele ja õiglusele;
 - c. suurendades teadlikkust eelkõige seoses 16. novembriga, mil tähistatakse põlvkondadevahelise õigluse päeva.
6. **Tugevdab põlvkondadevahelise õigluse mõõdet ELi noorte- ja spordipoliitikas 2027. aasta järgse ELi noortestrategie ja ELi spordialase töökava kaudu, samuti edendab laste**

osalemist ELi poliitikakujundamises, toetades laste õigusi kõigis asjakohastes ELi poliitikameetmetes²⁷ ja tuginedes ELi laste osalusplatvormile²⁸.

Innustavad tavad ELi liikmesriikides

- **Madalmaades** toetatakse meetmeprogrammi „Kansrijke Start“ (Lootusrikas algus) raames lapsi ja nende vanemaid esimese 1000 päeva jooksul.
- **Belgias Brüsselis** rakendatakse ELi rahastatavat eluasemeprojekti CALICO, millega toetatakse põlvkondadevahelist solidaarsust, eluaseme pakkumist naistele ja taskukohase eluaseme soetamist.
- **Poolas** edendatakse Euroopa solidaarsuskorpuse projekti raames koos eakatega läbiviidavates aianduse õpikodades põlvkondadevahelisi sidemeid ja kogukonna lõimimist.

4.3. Õiglased kohad – põlvkondadevahelise õigluse tagamine kõigil territooriumidel

Põlvkondadevahelise õigluse kujundamisel ei mängi rolli üksnes vanus, sugu ja sotsiaalmajanduslik taust, vaid ka asukoht. Inimeste elukoht mõjutab tugevalt nende juurdepääsu haridusele, kultuurile, töökohtadele, eluasemele, teenustele, digitaristule, liikuvusele ning demokraatias ja ühiskonnas osalemise võimalustele. Territoriaalsed erinevused – linna- ja maapiirkondade, piiriüleste piirkondade ja ebasoodsas olukorras olevate kogukondade vahel – võivad ebavõrdsust aja jooksul suurendada.

Põlvkondadevahelise õigluse territoriaalse vaatenurga teravik on suunatud selle tagamisele, et eri põlvkonnad ei satuks ebasoodsasse olukorda oma geograafilise asukoha tõttu. Selleks on vaja poliitikameetmeid, milles võetakse arvesse kohalikke tingimusi ja kliimamõju ning millega investeeritakse kohtade pikaajalisse suutlikkusse toetada kõigi põlvkondade võimalusi. Selleks et inimesed saaksid jääda oma kogukonda, sinna naasta või ehitada seal oma tulevikku, on keskse tähtsusega juurdepääs taskukohasele ja kestlikule eluasemele, kvaliteetsetele avalikele teenustele, sealhulgas sotsiaal- ja hooldusteenustele, transpordile, digitaalsele ühendatusele, sotsiaaltaristule ja puhkerajatistele. Samal ajal parandavad haridusala liikuvus ja töötajate vaba liikumine eelkõige noorte võimalusi, sest see võimaldab oskuste ja teadmiste edasiandmist ning toetab pikaajalist kestlikku konkurentsivõimet ja majanduskasvu.

Põlvkondadevaheliste sidemete tugevdamine kohalikul tasandil aitab kaasa ka kerksusele ja sotsiaalsele sidususele. Üldkasutatavad ehitised, ühine avalik ruum ja kohalikud teenused võivad toetada vanuserühmade vahelist suhtlust, vähendada eraldatust ja edendada vastastikust toetust, eelkõige demograafiliste muutuste või majandusliku üleminekuga silmitsi seisvates piirkondades. Inimeste parem juurdepääs kultuurile ja paremad võimalused selles osaleda edendavad ühiseid väärtusi ja sotsiaalset sidusust ning võimestavad kõiki põlvkondi.

Õiglaste kohtade tagamiseks on vaja sihipäraseid kohapõhiseid meetmeid, mida rakendatakse koostöös kohalike ja piirkondlike omavalitsustega ning mis suurendavad nooremate põlvkondade võimalusi, toetavad tervena ja aktiivsena vananemist kohalikes

²⁷ ELi lapse õiguste strateegia (COM(2021) 142 final).

²⁸ ELi laste osalusplatvorm | Euroopa Liit.

kogukondades, soodustavad kogemuste vahetamist territooriumide vahel ja edendavad algatusi, mis tugevdavad põlvkondadevahelisi sidemeid kogukondades.

Õiglase kohtade toetamiseks teeb komisjon järgmist.

1. **Käivitab koos Regioonide Komiteega algatuse „Voices of the Future“ (Tuleviku hääled)**, kutsudes kohalikke ja piirkondlikke omavalitsusi üles osalema oma piirkondade tuleviku kujundamises (algatus on välja kuulutatud Euroopa demokraatia kaitsekiibi algatuses).
2. **Soodustab inspiratsiooni, suhtlust ja vastastikust hoolimist**, luues põlvkondadevahelisi partnerlusi koostöös raamatukogude, muuseumide, spordiorganisatsioonide ja kogukonnakeskustega, samuti kultuurilisi, akadeemilisi, loomingulisi ja tulevikku suunatud programme, näiteks:
 - a. edendades põlvkondadevahelist kultuurivahetust ja kaasamist kooskõlas Euroopa kultuurikompassiga;
 - b. tõstes esile kaasavaid, juurdepääsetavaid ja kestlikke transpordilahendusi kõigi põlvkondade jaoks 2026. aasta Euroopa liikuvusnädala raames;
 - c. edendades põlvkondadevahelist tegevust spordi kaudu, eelkõige algatusi, mis ühendavad põlvkondi ning muudavad spordi- ja kehalise aktiivsuse tegevused kättesaadavamaks igas vanuses inimestele, andes välja #BeActive ELi spordiauhinda põlvkondadevahelise tegevuse kategoorias.
3. **Kaitseb ja arendab avalikku ruumi, et tugevdada sotsiaalset sidusust ja kestlikkust**, algatuse „Uus Euroopa Bauhaus“ ja selle raames toimuva kogukonna juhitud tegevuse kaudu ning teadmiste kaudu avaliku ruumi rolli kohta demokraatia vastupanuvõime tagamisel.

Innustavad tavad ELi liikmesriikides

- **Mitmel pool Euroopas viiakse ellu projekti „Phōnē – Giving Minority Languages a Voice“**, mille keskmes on kultuurilise ja keelelise mitmekesisuse edendamine. See ühendab vähemuskeelte kõnelejaid üle Euroopa, edendab põlvkondadevahelist lugude jutustamist ja kogukonnateatrite tegevust.
- **Sloveenias tõlgitakse ja tutvustatakse projekti „The Pulse of European Literature“** raames tänapäeva Euroopa teoseid, et edendada Euroopa identiteeti ja kaasavust. Põlvkondadevahelise koostöö ja digitaalmeedia kaudu kaasatakse igas vanuses publikut.
- **Euroopa pärandi vabatahtlike programmiga elavdatakse kõikjal Euroopas** kultuuripärandi objekte koolituskursuste „Traditional Crafts in Practice“ kaudu. Seeläbi luuakse silde põlvkondade ja kultuuride vahel ning tutvustatakse kestlikke päranditavasid kliimakerksuse suurendamiseks.
- **Prantsusmaal korraldavad Pariisi asumite elanikud projekti „La république des hyper voisins“** raames kord aastas ürituse, kus kõiki kutsutakse tänaval koos sööma ja suhtlema.

5. Põlvkondadevahelise õigluse integreerimine kõikidesse ELi poliitikavaldkondadesse

Põlvkondadevaheline õiglus ei ole uus poliitikavaldkond. See on üleskutse teadvustada selgemalt praeguste valikute pikaajalisi tagajärgi ja tagada, et meie täna tehtud otsuste kulud, riskid või piirangud ei kanduks edasi järgmistele põlvkondadele.

Üks strateegia põhieesmärke on põlvkondadevahelise õigluse integreerimine kogu poliitikakujundamisse. See saab tõhus olla vaid siis, kui seda võetakse süstemaatiliselt arvesse poliitikameetmete kujundamisel, rakendamisel ja hindamisel. Põlvkondadevahelist

õiglust ei tohiks seetõttu käsitleda eraldi poliitikasuunana, vaid juhtpõhimõttena, mida rakendatakse kõigi meie poliitikavaldkondade ja kulutuste puhul. Selleks tuleb muu hulgas kaitsta noori nii arukate investeringute kaudu kui ka tagades, et nende kanda ei jäeta mineviku võlgade tasumist. Selleks on vaja vahendeid, millega tagada, et praegu algatavate reformide kavandamisel peetakse silmas nende pikaajalist mõju. Samuti on vaja tagada eakate huvide integreerimine poliitikakujundamisse. Selline lähenemisviis kajastub *mitmeaastases finantsraamistikus* (eelkõige Euroopa Sotsiaalfond²⁹ kaudu) ja *Euroopa poolaastas* (ELi majandus- ja tööhõivepoliitika koordineerimise raamistik), kui võetakse vastu otsuseid pikaajaliste reformide kohta, mis on nii asjakohased kui ka kestlikud. Kõnealuses raamistikus saab Euroopa Komisjon töödandjana olla eeskujuks, rakendades kindlalt nulltolerantsi vanuselise diskrimineerimise suhtes ja edendades põlvkondadevahelist koostööd töökohal.

EL juba tegutseb paljudes valdkondades eesmärgiga saavutada märkimisväärne pikaajaline mõju. Käesolevas jaos soovitakse seetõttu esile tuua seda, kus põlvkondadevahelise perspektiivi integreerimine annab selget lisaväärtust, tugevdab sidusust ning toetab ELi tegevuse püsivust ja legitiimsust, võttes arvesse tema kohustusi seoses tulevikupakti ja tulevaste põlvkondade deklaratsiooniga.

... suurendades konkurentsivõimet nii, et ressursid ei ammendu

Põlvkondadevaheline õiglus sõltub Euroopa suutlikkusest jääda konkurentsivõimeliseks, uuenduslikuks ja majanduslikult vastupanuvõimeliseks. Tulevaste põlvkondade heaolu tagamiseks tuleb majanduskasvu taotleda viisil, mis ei ammenda ressursse, millest nende heaolu sõltub. Investeringutega tulevikku suunatud tööstusharudesse luuakse Euroopas kvaliteetseid töökohti, tugevdatakse kestlikku konkurentsivõimet ja toetatakse juhtivat strateegilist sõltumatust ning tugevat ja konkurentsivõimelist majandust. Kvaliteetse tööhõive ja riigi rahanduse jätkusuutlikkuse jaoks on väga oluline tulevikukindel ja kestlik majandus- ja tööstuspoliitika, millega edendatakse konkurentsivõimelisi turge. Sama olulised on investeringud taristusse ja uuenduslikesse ettevõtetesse, et luua rohkem võimalusi nii praegustele kui ka tulevastele põlvkondadele³⁰. Konkurentsivõime, mis toetab tootlikkust, strateegilist sõltumatust ja tulevikku suunatud tööstusharude arengut, aitab saavutada põlvkondadevahelist õiglust, tagades, et tulevastele põlvkondadele pärandatakse heas seisus kapital, sotsiaalsed ja keskkonnavarad ning kindel ja kohandatav majanduslik baas.

... investeerides inimestesse ja edendades tugevat Euroopa sotsiaalset mudelit

Põlvkondadevaheline õiglus on heal tasemel, kui poliitikaga suurendatakse inimeste elukestvat suutlikkust osaleda, kohaneda ja planeerida. Selleks on vaja tõhusaid sotsiaalkaitse- ja hooldussüsteeme, kus kõik saavad igas eluetapis vajaduse korral tuge³¹.

Oskused ja elukestev õpe on keskse tähtsusega selle tagamiseks, et kõik põlvkonnad suudaksid kohaneda majanduslike ja tehnoloogiliste muutustega, võimaldades samal ajal eakamatel töötajatel jääda aktiivseks. Selliste ELi algatustega nagu *oskuste liit* ja *Euroopa haridusruum* toetatakse liikmesriike oskustega seotud vajaduste prognoosimisel ja neile

²⁹ Euroopa Sotsiaalfond+-ist saab toetada paljusid meetmeid demograafiliste muutuste mõju leevendamiseks, näiteks meetmeid, millega tagatakse juurdepääs tööhõivele (sealhulgas eakatele, noortele ja naistele), lapsehoiule ja pikaajalise hoolduse teenustele, haridusele ja oskustele, samuti toetada lastegarantii ja noortegarantii rakendamist. See rõhuasetus on veelgi tugevam komisjoni ettepanekutes järgmise mitmeaastase finantsraamistiku kohta, milles on spetsiaalne Euroopa Sotsiaalfondi käsitlev artikkel demograafiliste muutuste kohta.

³⁰ Vt näiteks *Euroopa tööstusstrateegia*, *konkurentsivõime kompass* ja *ELi idu- ja kasvufirmade strateegia*.

³¹ Selliste ELi programmidega nagu „*EL tervise heaks*“ või algatustega nagu *kvaliteetsete töökohtade tegevuskava*, kavandatav *vaesusevastane strateegia*, tugevdatud *Euroopa lastegarantii*, *Euroopa hooldusstrateegia* ja *nõukogu soovitus, mis käsitleb taskukohasele kvaliteetsele pikaajalisele hooldusele juurdepääsu*, soovitakse parandada juurdepääsu hooldusele ja toetada hooldajaid, edendada kvaliteetseid töökohti, tagada juurdepääs olulistele teenustele ja kaitsele ning katkestada vaesusetsükkel.

reageerimisel, täiendus- ja ümberõppe edendamisel, et pikendada inimeste tööelu, digioskuste lõhe kaotamisel, haridus- ja koolitussüsteemide ajakohastamisel ning vajaduse korral väljastpoolt Euroopat pärit talentide ligimeelitamisel³². ELi idu- ja kasvufirmade strateegiasse lisatud *algatusega „Sinine vaip“* toetatakse kõrgelt kvalifitseeritud spetsialistide, üliõpilaste ja teadlaste meelitamist Euroopasse ja nende sinna jäämist (*Choose Europe*).

Tugeval kultuuri- ja spordipoliitikal on keskne roll põlvkondadevahelise õigluse edendamisel, sotsiaalse kaasatuse tugevdamisel ja pikaajalise kestlikkuse toetamisel, sest sellega edendatakse kõigi vanuserühmade osalemist, solidaarsust ja ühiseid väärtusi.

Selliste ELi programmidega nagu „Erasmus+“ toetatakse oskuste arendamist, kodanikuaktiivsust ja elukestvat õpet kõigis vanuserühmades, aidatakse edendada sotsiaalsete ja kultuuridevaheliste pädevuste, kriitilise mõtlemise ja meediapädevuse arendamist ning (eelkõige noorte tegevussuuna kaudu) edendatakse põlvkondadevahelist õiglust ja õppimist. *Euroopa solidaarsuskorpus*³³ toetab kohalikul ja piirkondlikul tasandil põlvkondadevahelisi vabatahtlike meeskondi oskuste, võtmepädevuste ja Euroopa väärtuste omandamisel, aidates kaasa põlvkondadevahelisele solidaarsusele ja õiglusele.

Eriti nähtavaks põlvkondadevaheliseks probleemiks on osutunud **eluaseme taskukohasus**³⁴. Noortel on üha enam takistusi juurdepääsul sotsiaaleluruumidele ning hästi ühendatud ja taskukohasele eluasemele, paljud eakad aga elavad ebasobivates või eraldatud tingimustes. ELi meetmed aitavad kaasa investeringute, toetavate meetmete, reformide ja sihipäraste algatuste kaudu, mis parandavad juurdepääsu taskukohasele ja piisavale eluasemele, ning need täiendavad riiklikul, piirkondlikul ja kohalikul tasandil tehtavaid jõupingutusi.

Vananevas ühiskonnas tõstatuvad ka põlvkondadevahelised küsimused pensionide piisavuse ja jätkusuutlikkuse, tervishoiu ja pikaajalise hoolduse teemadel, kusjuures põlvkondadevaheline õiglus tähendab piisavuse ja riigi rahanduse jätkusuutlikkuse tasakaalustamist³⁵. Demograafilistest muutustest ja tööturu ümberkujunemisest tulenevate probleemide lahendamiseks on vaja võtta arvukalt erinevaid poliitikameetmeid ja selleks, et pensionäride sissetulek vanaduspõlves oleks suurem, tuleb muu hulgas tugevdada täiendavaid pensioniskeeme³⁶.

ELi kriisivalmiduse strateegiaga³⁷, mis on kooskõlas Niinistö aruandega „Safer Together – A path towards a fully prepared Union“,³⁸ edendatakse kogu ühiskonda hõlmavat lähenemisviisi valmisolekule ja julgeolekule meetmete abil, mis on suunatud noorematele ja vanematele põlvkondadele ning haavatavatele inimestele³⁹.

³² Komisjoni poolt 2025. aastal vastu võetud *oskuste liidu* algatuse eesmärk on toetada kvaliteetsete, kaasavate ja kohandatavate haridus-, koolitus- ja oskuste süsteemide arendamist, et anda inimestele kogu Euroopas edu saavutamiseks vajalikud oskused ning suurendada ELi konkurentsivõimet, rakendades selliseid algatusi nagu põhioskuste toetamise kava, ELi õpetajate ja koolitajate tegevuskava, Euroopa koolide liidud ning digiõppe ja -oskuste tuleviku tegevuskava aastani 2030.

³³ [Euroopa solidaarsuskorpus | Euroopa Noorteportaal](#).

³⁴ Põlvkondadevahelist õiglust käsitleval Euroopa kodanike paneelarutelul rõhutati *turvalise kodu, tugeva kogukonna ja inimväärsete elutingimuste olulisust kõigi põlvkondade jaoks*.

³⁵ Komisjon avaldab 2027. aastal mitu aruannet sotsiaalkaitse süsteemide kohta. Aruandes piisava sotsiaalkaitse kohta vanas eas analüüsitakse terviklikul viisil, kuidas Euroopa sotsiaalkaitse süsteemid aitavad kaitsa vanema elanikkonna elatustaset pensioni, pikaajalise hoolduse ning nendega seotud poliitika kaudu, 2027. aasta aruandes rahvastiku vananemise kohta aga keskendutakse prognoosidele, mis näitavad rahvastiku vananemise majanduslikku ja eelarvelist mõju pikas perspektiivis, hõlmates ajavahemikku kuni 2080. aastani.

³⁶ Komisjon avaldas 2025. aasta novembris mitu algatust, et edendada täiendavate pensionide väljatöötamist ja kasutuselevõttu liikmesriikides, sealhulgas *komisjoni soovitus pensionijälgimissüsteemide, pensioninäidikute ja automaatse liitumise kohta* (C/2025/9300 final).

³⁷ [ELi kriisivalmiduse strateegia](#).

³⁸ [Safer together: A path towards a fully prepared Union – Euroopa Komisjon](#).

³⁹ Vt näiteks meede nr 29 koolide õppekavade kohta, meede nr 30 noorteprogrammide kohta ning meede nr 27 riski- ja ohuteadlikkuse kohta, mis hõlmab haavatavaid inimesi.

Euroopa demokraatia kaitsekilbi algatus ja ELi kodanikuühiskonna strateegia eesmärk on tugevdada demokraatia vastupanuvõimet, võttes kasutusele kogu ühiskonda hõlmava lähenemisviisi, muu hulgas tugevdades kodanikuaktiivsust ja põlvkondadevahelisi sidemeid⁴⁰. Praeguse demokraatliku süsteemi tervikluse kaitsmine aitab tagada, et tulevastele põlvkondadele pärandatakse läbipaistvus, osalemisel ja vastutusel põhinev poliitiline keskkond, mis on põlvkondadevahelise õigluse peamine eeltingimus.

... edendades rohe- ja digiüleminekut, ületamata Maa taluvuspiire

ELi rohe- ja digiüleminekul on selge põlvkondadevaheline mõju. See üleminek kutsub ümber mõtestama viise, kuidas EL kasutab ressursse, kaitseb oma ökosüsteeme, varustab töötajaid, ettevõtjaid ja kodanikke, tagab konkurentsivõime ning arvestab ökoloogiliste piiridega, milles tulevased põlvkonnad peavad elama.

ELi kliima- ja keskkonnapoliitikal on keskne roll ELi tegevuses, mille eesmärk on kaitsta planeeti nende jaoks, kes tulevad pärast meid. Põlvkondadevahelised aspektid on kliimapoliitika lahutamatu osa, sest igasugune viivitus meetmete võtmisel põhjustab tulevastele põlvkondadele suuremaid kulusid. *Euroopa roheline kokkuleppe* ja *Euroopa maailmamerepakti* juhtalgatuste eesmärk on saavutada kliimaneutraalsus, vähendada heidet ja piiratud ressursside kasutamist, vähendada saastet, suurendada ringlust, kaitsta elurikkust ja toetada roheüleminekut kõigis sektorites, et ehitada üles konkurentsivõimeline majandus. ELile kuuluvad kosmosepõhised varad, nagu *Copernicus* ja *Galileo*, pakuvad enneolematu täpsusega andmeid ning võimaldavad seiret ja teadlike otsuste tegemist. *Euroopa kliimapakt* ühendab kogukondi, üksikisikuid ja organisatsioone kogu ELis ja eri põlvkondadest, et vahetada parimaid tavasid, töötada välja kliimalahendusi ning aidata ehitada üles puhas ja jõukas Euroopa. *ELi kriisivalmiduse strateegias* kutsutakse üles tugevdama vabatahtlikku tegevust ning parandama kodaniku- ja valmisolekuoskusi. *Õiglase ülemineku mehhanism*, sealhulgas *õiglase ülemineku fond* ja *õiglase ülemineku platvorm*, ning *kliimameetmete sotsiaalfond* aitavad ära hoida uue ebavõrdsuse teket, toetades piirkondi, kogukondi, vähekaitsitud leibkondi, transpordikasutajaid ja väikeettevõtjaid, keda üleminek kõige enam mõjutab, tagades, et kliimaneutraalsuse poole liikumisel ei jäeta kedagi kõrvale⁴¹. Sellised algatused nagu *Atlandi ookeani alaste teadusuuringute liidu sinine põlvkondadevaheline programm* ja *ELi biomajanduse noortesaadikute programm* annavad noortele võimaluse osaleda poliitilistes aruteludes maailmamere ja vee ning kestlike toidusüsteemide ja biomajanduse üle. Tulevasel ELi veekerksuse sidusrühmade platvormil on kooskõlas *Euroopa veekerksuse strateegiaga* eraldi kohad noorte esindajatele.

Digiüleminek ja tehisintellekti esilekerkimine pakuvad Euroopale selgeid võimalusi parandada oma kodanike heaolu, edendada kestlikku innovatsiooni ning tugevdada Euroopa teadussüsteemi ja selle konkurentsivõimet. ELi digivaldkonna ja oskustealaste algatustega toetatakse digikirjaoskust, õiglast tööturustaatus vahelist liikumist ja tehisintellekti vastutustundlikku kasutamist viisil, mis on otsustava tähtsusega tulevase tööjõu kujundamisel. EL loob ka soodsat ökosüsteemi selleks, et soodustada murrangulist innovatsiooni uute tehnoloogiate, nagu tehisintellekti, neurotehnoloogia ja kvanttehnoloogia alal, mis oleks inimkeskne, eetiline ja õigustepõhine⁴². Põlvkondadevahelise õigluse saavutamiseks

⁴⁰ *Euroopa demokraatia kaitsekilbi algatus ja ELi kodanikuühiskonna strateegia*.

⁴¹ Komisjon avaldas 2025. aasta mais oma esimese *soovituse transpordivaesuse vähendamise kohta*. Selles rõhutati transpordi olulist rolli majandusarengu, heaolu ja sotsiaalse õigluse edendamisel, sest sellega toetatakse juurdepääsu kvaliteetsetele töökohtadele, sealhulgas vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate inimeste ja teatavate haavatavate ühiskonnarühmade puhul, samuti transpordi panust põlvkondadevahelise õigluse ja solidaarsuse suurendamisel.

⁴² Vt näiteks *määrus (EL) 2024/1689*, millega tagatakse, et tehisintellektisüsteemid on ohutud, usaldusväärsed ja kooskõlas põhiõigustega ning edendavad samal ajal innovatsiooni.

digiajastul tuleb seega tagada laialdane juurdepääs digitaristule, kaasav oskuste arendamine kõigis vanuserühmades ja eelkõige eakate puhul ning tehisintellekti ja uuenduste inimkeskne kasutamine viisil, mis loob rohkem võimalusi, mitte ei suurenda lõhesid⁴³. Sellega kooskõlas on komisjon käivitanud väiketoetuste katseprogrammi põlvkondadevaheliste meediapädevuse õppeprojektide jaoks.

Kosmosetehnoloogia toetab juurdepääsu esmatähtsatele teenustele, majanduskasvu ja keskkonnaalast kerksust. Praegu on kosmos üha enam ülekoormatud, mis suurendab Euroopa kosmosevarade ja julgeolekuga seotud riske. Et tagada kosmose ohutus, turvalisus ja kestlikkus tulevaste põlvkondade jaoks, on keskse tähtsusega sellised algatused nagu *ELi kosmosetegevuse määrus* ja *kosmosemajanduse visioon*.

... saavutades mõju kohaliku ja üleilmse tegevuse kaudu

Põlvkondadevaheline õiglus on eriti käegakatsutav siis, kui kaalul on elatusvahendite, varade ja võimaluste kättesaadavus. Põllumajanduses, kalanduses ja maaelusektorites ohustavad pikaajalist elujõulisust tööjõu vananemine ja suured kutsealale sisenemise tõkked. ELi poliitikaga toetatakse põlvkonnavahtetust, parandades juurdepääsu maale ja merele, rahastamisele, koolitusele ja teadmussiirdele ning tugevdades maa- ja rannikupiirkondi, et noored saaksid seal üles ehitada elujõulist tulevikku⁴⁴.

Kohalikul ja piirkondlikul tasandil aitavad tugevad ja ühendatud kogukonnad muuta pikaajalise poliitika elavaks kogemuseks, toetades koostööd vanuserühmade vahel, suurendades kaasatust ja vähendades eraldatust, eelkõige demograafiliste muutuste,⁴⁵ linnastumise⁴⁶ või territoriaalse ebavõrdsuse kontekstis. Seda, kas eri põlvkondade inimesed saavad majandus-, ühiskonna- ja demokraatlikus elus täiel määral osaleda, mõjutab juurdepääs teenustele, liikuvusvõimalustele, ühisele avalikule ruumile ning kohalikule sotsiaal- ja kultuuritaristule. ELi meetmetega, eelkõige ühtekuuluvus- ja põllumajanduspoliitikaga, toetatakse riiklikke, piirkondlikke ja kohalikke ametiasutusi kogukonna tasandi kerksuse tugevdamisel territoriaalsete investeeringute, kaasava linna-, ranniku- ja maaelu arengu⁴⁷ ning teenuste parema kättesaadavuse kaudu. Nende meetmete eesmärk on tagada *inimeste õigus jääda oma piirkonda* ja saada hästi hakkama kohas, mida nad peavad oma koduks.

Üleilmsel tasandil põhineb ELi lähenemisviis hiljuti võetud mitmepoolsetel kohustustel. ÜRO tulevikuteemalisel tippkohtumisel kiitsid EL ja selle liikmesriigid heaks tulevikupakti ja deklaratsiooni tulevaste põlvkondade kohta, milles rõhutatakse mitmepoolsuse ja reeglitel põhineva rahvusvahelise korra edendamise tähtsust, kusjuures ÜRO-l on keskne roll rahu edendamisel⁴⁸. Viimased küsitlused ja Euroopa kodanike paneelarutelud näitavad, et eurooplaste, eelkõige noorte üks pakilisemaid mureküsimusi on ELi *julgeolek ja kaitse*.

⁴³ Põlvkondadevahelist õiglust käsitleval Euroopa kodanike paneelarutelul rõhutati, et on oluline *kehtestada tehisintellekti kasutamise piirid, et tagada vastutustundlik juurdepääs ja eetikastandardid ning maandada võimalikke riske*.

⁴⁴ *Põllumajanduse põlvkonnavahtetuse strateegia* eesmärk on kahekordistada noorte ja uute põllumajandustootjate osakaalu ning tagada, et põllumajandus jääks uuenduslikuks, konkurentsivõimeliseks ja vastupidavaks. See on kooskõlas ka põlvkondadevahelist õiglust käsitleva Euroopa kodanike paneelaruteluga, kus rõhutati, kui oluline on tugevdada kestlikku põllumajandust suurema ELi rahalise toetuse kaudu ning suurendada toiduga kindlustatust ja toidualast sõltumatust. Põlvkonnavahtetust merega seotud töökohtadel on kavas käsitleda *kalanduse ja vesiviljeluse 2040. aasta visioonis* (2026) ja *sinimajanduse põlvkonnavahtetuse strateegias* (2027).

⁴⁵ 2023. aasta *demograafia poliitikavahendites* tuuakse välja ELi elanikkonna vananemisega seotud riskid, mis ohustavad ELi pikaajalist konkurentsivõimet. Nendes poliitikavahendites on ELi vahendid ühendatud riiklike ja piirkondlike poliitikameetmetega, et kõigil põlvkondadel oleks võimalik teha oma eluvalikuid ning teostada oma potentsiaali majanduses ja ühiskonnas laiemalt.

⁴⁶ *ELi linnapoliitika tegevuskavaga 2025* tugevdatakse ELi poliitika territoriaalset ja linnamöödet ning ühtlustatakse olemasolevat toetust linnapiirkondadele. Lisaks tugevdatakse programmi „Euroopa horisont“ *kliimaneutraalsete ja arukate linnade missiooniga*, mis keskendub selgelt kodanikuaktiivsusele ja mitut sidusrühma hõlmavale juhtimisele, ühiskonna vastupanuvõimet ja innovatsiooni.

⁴⁷ Tagamaks, et maapiirkonnad saavad jätkuvalt neid olulisi rolle täita, avaldas Euroopa Komisjon 2025. aastal *ELi maapiirkondade arengu pikaajalise visiooni* aastani 2040. 2026. aastal on oodata sarnaseid strateegiaid rannikukogukondade ja saarte jaoks.

⁴⁸ Põlvkondadevahelist õiglust käsitleval Euroopa kodanike paneelarutelul rõhutati, et on oluline *tugevdada diplomaatiat ja ELi rahuvalverolli konfliktide lahendamise peamise vahendina*.

Strateegilise sõltumatuse saavutamine ELis, mis tagab julgeoleku ja rahu oma kodanikele, keda ei piira ebastabiilsus, sõltuvus ja konfliktid, on investering kõigi praeguste ja tulevaste põlvkondade heaks. ELi välisinvesteeringute strateegiaga „*Global Gateway*“ tagatakse, et pikaajalised investeeringud aitavad partnerriikidel saavutada põlvkondadevahelisest õiglusest lähtuvaid avaliku poliitika eesmärke seeläbi, et edendatakse kohalikke oskusi, noorte kaasamist, kutseharidust ja -õpet ning inimväärselt tööd, aidatakse saavutada keskkonnahoidlikumat ja tervislikumat ühiskonda ning vähendatakse mitmemõõtmelist ebavõrdsust. ELi üleilmsete kliimameetmete eesmärk on tõugata tagant rahvusvahelist koostööd, et saavutada Pariisi kokkuleppe eesmärgid ja tagada tulevastele põlvkondadele kestlik keskkond.

Rahumeelsesse tulevikku investeeritakse **suhete tugevdamise kaudu ELi laiema naabruskonnaga** ning kaitsevalmiduse ja -võime suurendamisega SAFE-rahastamisvahendi kaudu. Selliste koostööraamistikega nagu *Vahemere piirkonna lepe* toetatakse ühisalgatusi, mis edendavad investeerimist oskustesse, majandusarengusse, kerksusesse ja sotsiaalsesse sidususse kogu piirkonnas ning millega tunnustatakse inimeste, eelkõige noorte rolli innovatsiooni ja jagatud heaolu eestvedajatena.

Üks ELi kõige suurema mõjuga pikaajalisi investeeringuid on ka **ELi laienemine**. Usaldusväärne, õiglane ja tulemuspõhine laienemisprotsess tugevdab rahu, stabiilsust ja võimalusi ning laiendab noorte väljavaateid nii praegustes liikmesriikides kui ka kandidaatriikides ja potentsiaalsetes kandidaatriikides. Selles mõttes on laienemine nii põlvkondadevaheline kui ka geopoliitiline kohustus. Kooskõlas komisjoni eesmärkidega kutsutakse kandidaatriike ja potentsiaalseid kandidaatriike võimaluste ja teostatavuse piires osalema käesolevas strateegias esitatud meetmetes koos ELi liikmesriikidega.

6. Järgmised sammud – koostöö põlvkondadevahelise õigluse saavutamiseks

Põlvkondadevaheline õiglus ei ole üks poliitikavaldkond, vaid poliitika kujundamise viis, milles võetakse järjepidevalt arvesse pikaajalist mõju ja millega püütakse tagada, et täna tehtud otsused ei kahjusta, vaid suurendavad tulevast heaolu.

Põlvkondadevahelise õigluse edendamiseks on vaja teha sihipäraseid ja pidevaid jõupingutusi pikema aja jooksul, mitte läbi viia ühekordset reformi. Selleks tuleb kasutusele võtta korrapäraseid, läbimõeldud ja kohandatavad lähenemisviisid, mida saab arendada vastavalt muutuvatele vajadustele, tõenditele ja oludele ning mis on lõimitud olemasolevatesse poliitikakujundamise protsessidesse.

Euroopa Komisjon saab selles protsessis olla eeskujuks, kohaldades põhimõtteid, mida ta edendab, ja kasutades tõhusalt olemasolevaid vahendeid, et lõimida pikaajalised kaalutlused paremini oma töösse. Edusammud sõltuvad ELi institutsioonide vahelisest ja liikmesriikidega tehtavast koostööst ning piirkondliku ja kohaliku tasandi kaasamisest.

Põlvkondadevaheline õiglus juba kajastub paljudes ELi algatustes, tavades ja poliitilistes valikutes. Käesolev strateegia tugineb sellele tõsiasjale ning toetab suuremat sidusust, nähtavust ja kogemuste vahetamist ning innustab mõtlema sellele, kuidas tugevdada pikaajalisi väljavaateid olemasolevates raamistikes.

Komisjon kutsub Euroopa Parlamenti ja Euroopa Liidu Nõukogu üles kaaluma oma vastavate rollide raames, kuidas saaks põlvkondadevahelisi aspekte poliitikakujundamisel

rohkem arvesse võtta. ELi liikmesriike julgustatakse jätkuvalt lõimima pikaajalist mõtlemist avalikku otsustusprotsessi vastavalt riiklikele oludele ja pädevustele ning suurendama teadlikkust põlvkondadevahelise õigluse eri aspektidest.

Neid lähenemisviise tugevdades saab EL minna põhimõtetelt üle järjepidevamale tegutsemisele, parandades avalikus poliitikas suutlikkust tasakaalustada praeguseid vajadusi tulevaste kohustustega ning aidata saavutada paremaid tulemusi praeguste ja tulevaste põlvkondade heaks.